

Kritičen pogled na problematiko trgovine z ljudmi v Sloveniji ob upoštevanju mednarodnih priporočil in evropskega pravnega reda

Pravosodni bilten 3/2016

Mag. Sandi Čurin
nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi

1 Uvod

Prispevek je namenjen kratkemu splošnemu pregledu problematike trgovine z ljudmi z vidika njenih zdajšnjih značilnosti in prepoznavnosti tega pojava v Sloveniji. Osrednji del izpostavlja nekaj temeljnih mednarodnih in evropskih dokumentov o obravnavani problematiki, ki so zavezujoči tudi za Slovenijo. S tem namenom je na podlagi mednarodnih priporočil in določb evropske zakonodaje nekoliko podrobneje opredeljeno samo kaznivo dejanje trgovine z ljudmi in dodana njegova razčlenitev. Izpostavljena pa so tudi področja zasega in odvzema protipravno pridobljene premoženjske koristi iz tega kaznivega dejanja ter nekaznovanje žrtev in zaščita njihovih pravic vključno z možnostjo odškodninskih zahtevkov. Primerjalno je opisana ustreznost prenosa v nacionalno zakonodajo in izkušnje, ki smo jih pri tem pridobili v Sloveniji. Prispevek po večini temelji na osebnem zaznavanju obravnavane problematike skozi dolgoletno delo na tem področju.

2 Pregled področja

Trgovina z ljudmi je hudo kaznivo dejanje, ki ga pogosto storijo organizirane kriminalne združbe. Vse pogosteje pa se trgovina z ljudmi obravnava tudi z vidika kršenja temeljnih človekovih pravic in dostojanstva žrtev trgovanja. Začetki tovrstnega razumevanja so zapisani v dokumentih Sveta Evrope, ki je pojav želel prikazati ne zgolj kot eno izmed oblik organiziranega kriminala, temveč kot fenomen, ki vstopa v vse pore sodobne družbe, postaja strukturni element nekaterih gospodarskih panog, predvsem pa posega v temeljne pravice in svoboščine posameznika, ki postane žrtev takega trgovanja. Če je torej še pred dobrim desetletjem trgovina z ljudmi veljala zgolj za eno izmed oblik kriminalitete, je danes prepoznana kot večplastni fenomen, ki se glede na različne družbeno-socialne in gospodarske

dejavnike spreminja in dosega nam še neznane razsežnosti. Vse v odvisnosti od ponudbe in povpraševanja ter s tem povezanih domišljije in odklonskih nagnjenj posameznikov oziroma družbe. In prav zaradi tega, ker so predmet trgovanja in posledično izkoriščanja ljudje – človeška bitja, je njihova zaščita temeljnega pomena.

Trendi v Evropi in svetu kažejo na vse večjo potrebo po učinkovitejših ukrepih tako na sistemski kot izvedbeni ravni.¹ Kljub na neki način marginalnosti problematike trgovine z ljudmi (predvsem v naši družbi) je ta žal v porastu. Razlogi za to so v izkoriščevalskih nagnjenjih na račun kršenja pravic drugemu, izgubljenih vrednotah potrošniške družbe, vse večjega povpraševanja po ceneni delovni sili in globalni revščini večjega dela prebivalstva.

V Sloveniji so še nedavno obstajala ugibanja o tem, ali je pri nas sploh prisoten fenomen trgovine z ljudmi in ali temu velja posvečati pozornost ter v kolikšni meri. Pojavna oblika trgovine z ljudmi je bila večkrat spuščena na raven kaznivega dejanja zlorabe prostitucije, najsibo zaradi lažje dokazljivosti tega dejanja ali zgolj zaradi medsebojne prepletenosti. To je bil tudi razlog širšega nerazumevanja in posploševanja te problematike.

Poleg tega se trgovina z ljudmi prepleta tudi z drugimi področji družbenega življenja, kot so na primer aktualna migracijska problematika, izkoriščanje dela – predvsem tuje delovne sile, porast kaznivih dejanj kot eden izmed namenov trgovanja z ljudmi, splošna varnostna problematika, problematika otrok – predvsem otrok brez spremstva, pa najsibo prosilcev za mednarodno zaščito ali zgolj zlorabljenih mladoletnikov, prisiljenih v beračenje, ali deklet v služabniških razmerjih pod krinko prisilnih zakonskih zvez. Vse to problematiko trgovine z ljudmi spreminja v večplastno, h kateri je treba pristopiti celovito in usklajeno.

Shema prikazuje prepoznan delež žrtev trgovine z ljudmi znotraj posameznih populacij izkoriščanih oseb in migrantov, v okviru tega delež, ki ga uradno zaznajo organizacije civilne družbe kot ključni akterji oskrbe žrtev, ter delež zaznave in obravnave s strani organov odkrivanja in pregona.

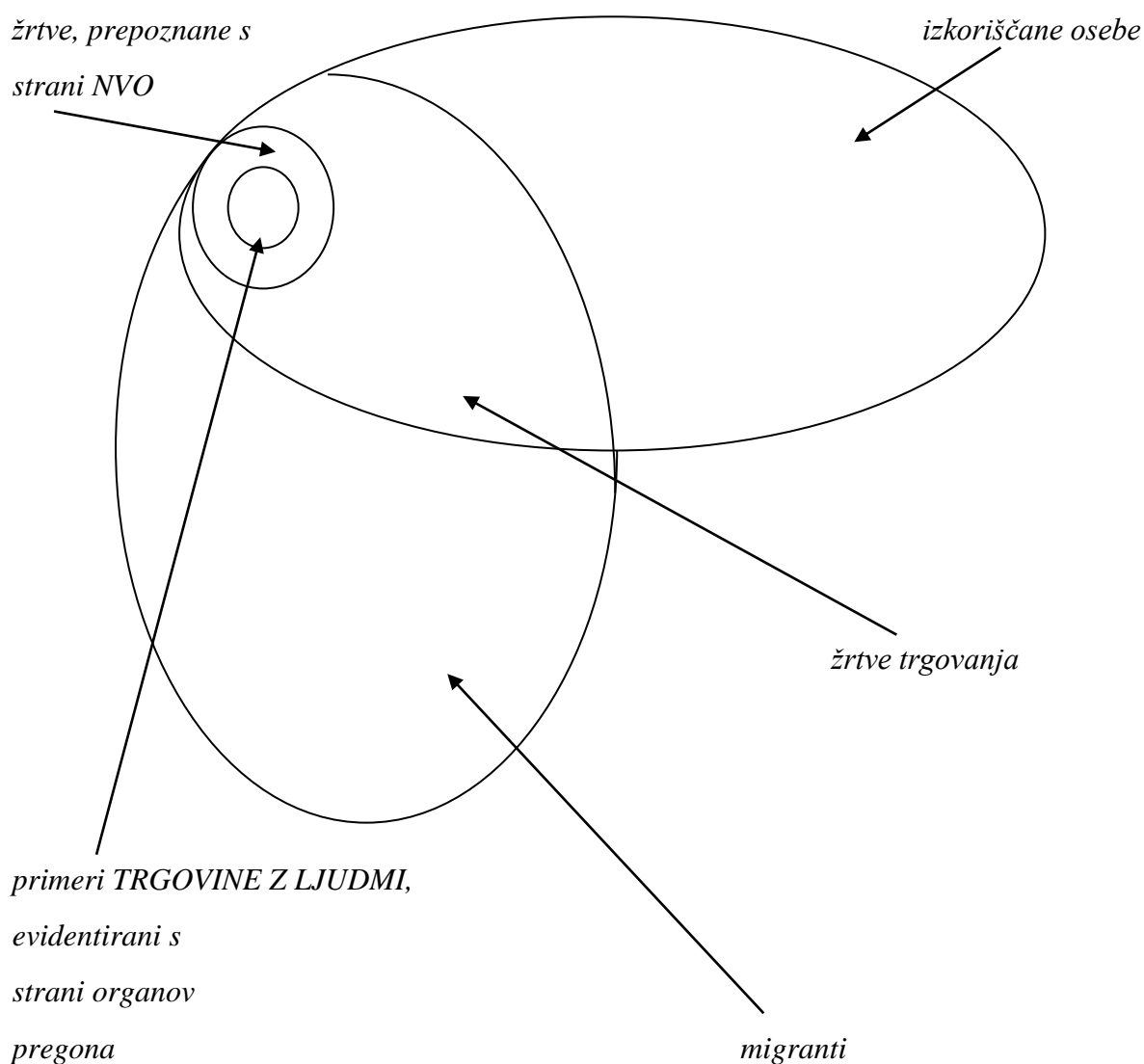
Raziskave seveda opozarjajo na različne parametre zbiranja podatkov in s tem povezane napačne interpretacije. Slabši kot nikakršni podatki so napačni ali zavajajoči podatki. Zato

---

¹ Europol, Situation Report Trafficking in Human Beings in the EU, Haag, 2016.

predstavljene sheme ne velja razumeti za vsako regijo ali državo enako, temveč zgolj kot okvir razumevanja razmerij in sivega polja pri identifikaciji žrtev trgovine z ljudmi.²

Shema 1: Delež trgovine z ljudmi znotraj posameznih skupin

V minulih petnajstih letih so bili v Sloveniji storjeni določeni premiki na vseh področjih preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi. Zagotovljeni so dokaj učinkoviti zaščita in pomoč žrtvam, ozaveščanje javnosti in posameznih ciljnih skupin ter solidno izobraževanje in usposabljanje stroke. Tako vzpostavljen sistem je do neke mere vzdržen, ni pa zadovoljiv.

² Guri Tyldum in Anette Brunovskis, *Describing the Unobserved: Methodological Challenges in Empirical Studies on Human Trafficking*, IOM 2005.

Kljub temu, da statistični obseg tega pojava pri nas ni alarmanten, to ni in ne sme biti razlog upočasnitve ali celo zaviranja dosedanjih dosežkov.³

V vsakoletnih poročilih Vladi Republike Slovenije, ki jih pripravi Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi in v njenem imenu nacionalni koordinator, so izpostavljeni tako dosežki kot tudi pomanjkljivosti in k tem pripisani predlogi izboljšav. Na ta način koordinator poskuša delovati kot poročevalec in do neke mere tisti, ki opozarja na potrebno sistemsko in izvedbeno nadgradnjo, zato je do opravljenega dela konstruktivno kritičen.

3 Mednarodni dokumenti s poudarkom na Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi in Direktivi 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev

Kot že omenjeno, preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi opredeljujejo številni mednarodni dokumenti, ki so se skozi čas dopolnjevali, vendar v svojem bistvu ohranjajo sporočilno vrednost prepovedi zaslužnjenja predvsem ranljivih kategorij oseb, tj. žensk in otrok.

Nekoliko podrobneje se bom posvetil dokumentom po letu 2000, ki tudi sicer krojijo našo novejšo pravno podlago kaznivega dejanja trgovine z ljudmi.

Že ob koncu tisočletja se je trgovina z ljudmi začela opredeljevati predvsem v kontekstu organiziranega kriminala. Pečat k temu je prispevala decembra 2000 sprejeta Konvencija o mednarodnem organiziranemu kriminalu s pripadajočim **Protokolom o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem ženskami in otroki** (skrajšano, glede na kraj podpisa, Paleremski protokol). Veljati je začel 25. decembra 2003, Slovenija pa ga je ratificirala 21. 4. 2004 (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/04).⁴

V sami preambuli protokola je zapisano, da države pristopnice k protokolu *»izjavljajo, da učinkovito ukrepanje in zatiranje mednarodne trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki,*

---

³

<http://www.vlada.si/teme_in_projekti/boj_protiv_trgovini_z_ljudmi/medresorska_delovna_skupina_za_boj_protiv_trgovini_z_ljudmi/letna_poročila_mds/>

⁴ Zakon o ratifikaciji Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (MPTLMOK), Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/04, stran 4001 (Uradni list RS, št. 48/04).

zahteva celovit mednarodni pristop v izvornih, tranzitnih in namembnih državah, ki vključuje ukrepe za preprečevanje take trgovine, kaznovanje prekupčevalcev in zaščito žrtev take trgovine, vključno z varstvom njihovih mednarodno priznanih človekovih pravic«.

Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi iz leta 2005 je bila v Sloveniji sprejeta na podlagi zakona o ratifikaciji te konvencije 15. julija 2009 (MKUTL).⁵ Konvencija izhaja iz dejstva, da je trgovina z ljudmi kršenje temeljnih človekovih pravic ter napad na dostojanstvo in integriteto osebe, ki postane žrtev tega pojava. S tega vidika dopolnjuje Paleremski protokol. V obrazložitvenem poročilu h konvenciji je poudarjeno, da je v Evropi danes trgovina z ljudmi velika težava, ki ogroža človekove pravice in temeljne vrednote demokratičnih družb. Obrazložitveno poročilo še navaja: *»Trgovina z ljudmi je z zapeljevanjem svojih žrtev sodobna oblika stare, po vsem svetu razširjene trgovine s sužnji. Človeka obravnava kot blago, ki se kupi in proda, ga prisili k prisilnemu delu, običajno v spolni industriji, vendar tudi na primer v kmetijskem sektorju, prijavljenih ali neprijavljenih izkoriščevalskih delavnicah »potilnicah«, za majhno nagrado ali celo zastonj. Večina identificiranih žrtev je ženskega spola, včasih so tudi moški,. Poleg tega je veliko žrtev tudi mladih, včasih so tudi otroci. Vsi si obupano želijo vsaj skromno preživeti, vendar njihova življenja uničita izkoriščanje in grabežljivost.«*⁶

K podkrepitvi dejstva, da je trgovina z ljudmi prepoznana kot kršitev temeljnih človekovih pravic, prispeva tudi znana sodba Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) v zadevi Rantsev proti Cipru in Rusiji.⁷ ESČP je v sodbi določilo standarde učinkovite policijske oziroma sodno-tožilske preiskave v primeru smrti domnevne žrtve trgovine z ljudmi. Prav tako je odločilo potrebne standarde skrbnosti drugih organov (upravnih, ministrstva, tožilstva), ko gre za sodelovanje oziroma odkrivanje okoliščin smrti, in potrebne zaščite te žrtve. Pri tem je sodišče ugotovilo:

- da je Ciper odgovoren za kršitev pravice do življenja iz 2. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah,

⁵ MKUTL, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 14/09.

⁶ <http://www.kok-gegen-menschenhandel.de/fileadmin/user_upload/PDF_Conv_197_Trafficking_E.pdf>

⁷ <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/RANTSEV_proti_Cipru_in_Rusiji_3.10.2010.pdf>

- da sta Ciper in Ruska federacija odgovorna za kršitev prepovedi suženjstva in prisilnega dela iz 4. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah ter
- da je Ciper odgovoren za kršitev pravice do svobode in varnosti iz 5. člena taiste konvencije.

Sodba je pomembna zaradi podrobnejše razčlenitve:

- kaj je področje kaznivih dejanj trgovine z ljudmi v kontekstu Evropske konvencije o človekovih pravicah,
- kdo je žrtev trgovine z ljudmi ter
- kaj vse je bilo pri vrsti organov z različnimi pristojnostmi in v različnih državah neučinkovito izvajano.

Sodišče je med drugim odločilo tudi to, da trgovina z ljudmi sama po sebi spada na področje uporabe 4. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah, in poudarilo, da je trgovina z ljudmi prepovedana, ne da bi jo bilo treba pred tem opredeliti kot suženjstvo, služabništvo ali prisilno delo.

Nadalje je sodišče ugotovilo, da je trgovina z ljudmi zelo podobna suženjstvu, saj imajo trgovci moč, ki je enaka lastništvu, in da trgovina z ljudmi ogroža človekovo dostojanstvo in temeljne svoboščine žrtev ter je ni mogoče razumeti kot nekaj, kar je skladno z načeli demokratične družbe in vrednotami, ki so izražene v Konvenciji.

Zadnji in novejši dokument, ki uokvirja to problematiko tudi znotraj držav članic EU, je **Direktiva 2011/36/EU** (UL L št. 101 z dne 15. 4. 2011; v nadaljevanju: direktiva).⁸ Direktiva je bila sprejeta 5. aprila 2011 na podlagi predloga Evropske komisije iz marca 2010 in hkrati nadomešča Okvirni sklep Sveta iz julija 2002 (2002/629/PNZ). Osnutek in strokovno podlago direktive je pred tem pripravila skupina strokovnjakov pri Komisiji v mandatu 2008–2011, katere član sem bil tudi sam. Gre za soodločujoči dokument Evropskega parlamenta in Sveta EU, ki ga je bilo treba skladno z 22. členom direktive prenesti v nacionalne zakonodaje držav članic EU do 6. aprila 2013. V letu 2015 se je začel proces ocene ustreznosti prenosa, ki bo opozoril na nekatere pomanjkljivosti in potrebne reforme.

---

⁸ Direktiva 2011/36/EU, UL L št. 101 z dne 15. 4. 2011.

Direktiva je del celostnega ukrepanja proti trgovini z ljudmi in obsega ukrepe, ki vključujejo tudi tretje države oziroma izvajanje ukrepov v tretjih državah, od koder v globalnem smislu žrtve tudi najpogosteje izvirajo. Ti ukrepi so lahko raznovrstni, tako na področju preventive in večjega ozaveščanja v državah izvora kot tudi pri učinkovitejšem ukrepanju na področju pregona ob upoštevanju čezmejnega sodelovanja. Direktiva namreč vzpodbuja oblike čezmejnega sodelovanja med organi pregona, vključno z izmenjavo informacij in dobrih praks, boljše sodelovanje med institucijami, predvsem Europolom in Eurojustom, ter vzpostavljanje skupnih preiskovalnih skupin, t. i. JIT-ov (*Joint Investigation Team*).

Med ukrepi direktive velja poudariti tudi posebnost zaradi raznolikosti namenov trgovine z ljudmi in posebnosti, vezanih na spol. Namreč z ženskami in moškimi se praviloma trguje za različne namene in so glede na to raznoliki tudi spodbujevalni in zaviralni dejavniki (*push & pull factors*). Na primer v panogah delovnega izkoriščanja ali spolnega izkoriščanja se proces rekrutacije načeloma razlikuje. Zato je treba tem dejavnikom prilagoditi tudi ustrezne ukrepe pomoči. Pomoč žrtvam prisilnega dela oziroma delovnega izkoriščanja naj se razlikuje od pomoči žrtvam spolnega izkoriščanja.

Zelo pomembno je tudi sporočilo direktive pri spodbujanju organizacij civilne družbe v kampanjah ozaveščanja in informiranja, političnih pobudah, raziskavah, izobraževanjih in usposabljanjih ter spremljanju in ocenjevanju učinkov ukrepov zoper trgovino z ljudmi.

Namen direktive je torej nadgraditi ukrepe za uspešnejšo borbo proti tej trgovini in pri tem zajeti področja, kot so:

- kaznivost in sankcije,
- preiskovanje in pregon,
- pomoč in podpora žrtvam, vključno z njihovo zaščito in pravicami,
- preprečevanje ter
- sistemska urejenost oziroma koordinacija in poročanje.

4 Pregled pomembnejših vsebinskih sklopov o boju proti trgovini z ljudmi in zaščiti njenih žrtev

V nadaljevanju se bom v glavnem osredotočil na tiste zgoraj naštetе vsebine, ki so pomembne za pravosodje. Omejil se bom zgolj na iztočnice iz Priporočil nadzorstvenega mehanizma skupine strokovnjakov po Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi – GRETA⁹ in Direktive 2011/36/EU ter s krajšimi komentarji predstavil pozitivne primere in pomanjkljivosti tega področja v Sloveniji.

4.1 Opredelitev pojma trgovine z ljudmi in kaznivosti

Za celovitejše razumevanje same definicije trgovine z ljudmi sta v nadaljevanju citirana 4. člen Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi in 2. člen Direktive 2011/36/EU.

V tej konvenciji (MKUTL):

- a) *»trgovina z ljudmi« pomeni novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti oziroma dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov;*
- b) *soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem izkoriščanju iz prejšnje točke se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva iz prejšnje točke; novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, tudi če ne vključuje sredstev iz točke a tega odstavka;*
- c) *»otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara 18 let;*
- d) *»žrtev« pomeni vsako osebo, ki je vpletena v trgovino z ljudmi, kot določa ta odstavek;*
- e) *»otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara 18 let;*
- f) *»žrtev« pomeni vsako fizično osebo, ki je pod prisilo vključena v trgovino z ljudmi, kot določa ta odstavek.*

Kazniva dejanja v zvezi s trgovino z ljudmi (Direktiva 2011/36/EU):

1. *Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da so naslednja*

---

⁹ <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/THB_GRETA-_PRIPOROCILA.pdf>

naklepna dejanja kazniva:

novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb, vključno z izmenjavo ali prenosom nadzora nad temi osebami, z uporabo grožnje, sile ali drugih oblik prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti oziroma dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, zaradi izkoriščanja.

2. *Ranljivost pomeni položaj, v katerem zadevna oseba nima druge resnične ali sprejemljive možnosti, kot da pristane na zlorabo.*

3. *Izkoriščanje vključuje najmanj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, prisilno delo ali storitve, vključno s prosjačenjem, suženjstvom ali podobnimi praksami, služabništvom, izkoriščanje kriminalnih dejavnosti ali odstranitve organov.*

4. *Soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem ali dejanskem izkoriščanju se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva iz 1. odstavka.*

5. *Kadar ravnanje iz 1. odstavka vključuje otroka, se obravnava kot kaznivo dejanje trgovine z ljudmi, čeprav ni bilo uporabljeno nobeno od sredstev iz 1. odstavka.*

6. *Za namene te direktive je »otrok« vsaka oseba, ki ima manj kot 18 let.*

Tako prvi odstavek direktive navaja ravnanja, opredeljena kot naklepna dejanja (novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča, sprejemanje oseb, izmenjava nadzora nad temi osebami) z uporabo sredstev (sile, grožnje, drugih oblik prisile, ugrabitve, prevare, goljufije zlorabo pooblastil ali ranljivosti, podkupovanjem, da se doseže soglasje – privolitev osebe ....), vse to zaradi izkoriščanja. V primerih, ko so žrtve otroci, se obravnava kot kaznivo dejanje, četudi ni bilo uporabljeno nobeno od navedenih sredstev v tem odstavku; torej se morebitna privolitev nikoli ne bi smela šteti za veljavno, kot je navedeno v četrtem in petem odstavku.

Ranljivost, ki je opredeljena v drugem odstavku, pa pomeni, da »žrtev« nima druge resnične ali sprejemljive možnosti, kot da pristane na zlorabo.

V primerjavi s prejšnjimi pravnimi dokumenti je obseg namena, se pravi izkoriščanja, opredeljenega v tretjem odstavku, nekoliko razširjen, saj poleg že opredeljenih namenov iz prejšnjih mednarodnih dokumentov dodatno navaja beračenje in izkoriščanje kriminalnih dejavnosti. V okviru te direktive je prisilno beračenje razumljeno kot oblika prisilnega dela, kar je pojasnjeno v preambuli pod točko 11. Izraz »izkoriščanje kriminalnih dejavnosti« pa kot izkoriščanje osebe, da stori dejanja, ki so kazniva in prinašajo finančni dobiček

(žeparstvo, tatvine, razpečevanje prepovedanih drog ipd.; oblike in dejanja se spreminjajo glede na trend in aktualnost). Opredelitev zajema tudi trgovino z ljudmi za namen odstranitve organov.

Kazenski zakonik RS trgovino z ljudmi kot kaznivo dejanje opredeljuje v 113. členu: ko se z namenom izkoriščanja druga oseba novači, proda ali kupi, prevzame, nastani, prepelje oziroma drugače z njo razpolaga ne glede na njeno morebitno privolitev oziroma se nad njo izvaja nadzor.

Pri tem se kot izkoriščanje razumejo izrabljanje prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilno delo, suženjstvo, služabništvo, izvajanje kaznivih dejanj, trgovina z organi, človeškimi tkivi ali krvjo. Opredeljena je tudi kvalificirana oblika tega kaznivega dejanja, če je storjeno proti mladoletni osebi oziroma če je bila pri tem uporabljena sila, grožnja, preslepitev, ugrabitev ali zloraba podrejenega oziroma odvisnega položaja ali se je izvajalo dajanje ali prejemanje plačil oziroma koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, ali dejanje z namenom prisiljevanja k nosečnosti ali umetni oploditvi.¹⁰

Torej, če izhajam iz obeh zgoraj navedenih členov in tudi iz 113. člena KZ-1, je izhodišče za obravnavo trgovine z ljudmi v **namenu izkoriščanja** druge osebe s kršenjem temeljnih človekovih pravic in njenega dostojanstva. Ravnanja, ki so navedena, so ob uporabi sredstev neposredno povezana z namenom izkoriščanja.

*Kot primer pojavne oblike izkoriščanja za **namen suženjstva in služabništva** je v nadaljevanju povzet primer iz obsodilne sodbe za t. i. prisilno poroko.¹¹ Sodba je postala pravnomočna decembra 2015.*

Trije sotorilci (sin, oče in mati) so obsojeni kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po drugem v zvezi s prvim odstavkom 113. člena KZ-1 v zvezi z drugim odstavkom 20. člena KZ-1, ker so skupaj zavestno sodelovali pri storitvi k. d. tako, da so zaradi suženjstva in služabništva kupili mladoletno osebo, jo pripeljali iz tujine in nastanili v stanovanju v Mariboru. Mladoletno dekle so kupili v Makedoniji, in sicer za 6.000 EUR, z namenom, da se bo poročila s storilcem očitane mu k. d., tj. sinom. Kupnina je bila izročena očetu mladoletne osebe v Makedoniji,

---

¹⁰ KZ-1-NPB4.

¹¹ XK 5830/2014.

kjer sta se storilec in žrtev tudi takoj poročila. Po prihodu v Slovenijo so bili žrtvi omejeni kakršno koli gibanje, stiki in komunikacija. Bila je izkoriščana v služabniške namene, dela na domu za vse člane družine, brez plačila je delala na gradbiščih in kmetijah, bila je večkrat pretepena. Posledice fizičnega in psihičnega nasilja so žrtev spravile v popolnoma podrejen in odvisen položaj, saj je bila pod vplivom verskih običajev, ki terjajo žensko poslušnost. Poleg tega je bila v neznanem okolju, prestrašena, pretepena in pod stalnim nadzorom, brez možnosti vzpostavitve kakršnih koli socialnih stikov.

Nadalje direktiva v 4. členu opredeljuje podrobno načelo določanja kazni tako za fizične kot pravne osebe. Prav tako opredeljuje kvalificirano obliko kaznivega dejanja v primerih, ko je kaznivo dejanje storjeno v posebnih okoliščinah, kot na primer:

- nad posebej ranljivo žrtvijo,
- ko jo storijo hudodelske združbe,
- ko ob naklepu ali malomarnosti ogrozijo življenje žrtve,
- ob uporabi hudega nasilja.

Kaznivost je v direktivi opredeljena z najvišjo zaporno kaznijo, ki je najmanj pet let (prvi odstavek) oziroma najmanj deset let (drugi odstavek), ko gre za prej omenjeno kvalificirano obliko. Pri ocenjevanju ranljivosti žrtve pa naj bi se upoštevali še dejavniki, kot so spol, nosečnost, zdravstveno stanje ali invalidnost.

Zagrožena zaporna kazen za to kaznivo dejanje v Sloveniji je 1–10 let, a v praksi kazni ne presegajo štirih let. V Sloveniji zaznavamo prve obsodilne sodbe za kazniva dejanja trgovine z ljudmi šele v letu 2009. Število sodb na letni ravni niha, kljub temu pa kaže na proces prepoznavne fenomena trgovine z ljudmi v Sloveniji, ki je sicer dolgotrajen, vendar nekako učinkovit.

Tabela št. 1: Število obravnavanih primerov storilcev kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, 2010–2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015

Število osumljencev	5	16	13	15	8	42
Število obsodb	4	6*	8	2	0	5

* Sodbe, v katerih je sodišče obdolžencu spremenilo pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja trgovine z ljudmi v pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja izkoriščanja prostitucije.

V nadaljevanju se bom dotaknil nekaterih Priporočil nadzorstvenega mehanizma GRETA,¹² ki se navezujejo na dopolnitev 113. člena Kazenskega zakonika, in priporočil, ki se navezujejo na področja zasega in odvzema protipravno pridobljenega premoženja, nekaznovanja žrtev in njihove zaščite ter odškodnine žrtvam. Priporočila in interpretacija vsebinsko sorodnih določb direktive so pospremljeni z odzivi, ki jih je nanje podala Slovenija.

4.2 Dopolnitev kaznivega dejanja trgovine z ljudmi

Skladno z 20. priporočilom GRETE bi morali slovenski organi uvesti posebno kaznivo dejanje prikrivanja, poškodovanja ali uničenja potovalnih ali osebnih dokumentov v zvezi s trgovino z ljudmi, GRETA pa v svojem 21. priporočilu še poziva slovenske organe, da razmislijo o vzpostavitvi kaznivega dejanja uporabe storitev, ki so predmet izkoriščanja, kot jih določa 4. člen konvencije, ob zavedanju, da je oseba žrtev trgovine z ljudmi.

Tudi direktiva v četrtem odstavku 18. člena poziva k proučitvi možnosti, da obravnavajo kot kaznivo dejanje uporabo storitev, ki so predmet izkoriščanja iz 2. člena, če je znano, da je oseba žrtev trgovine z ljudmi. To se nanaša tudi na delodajalce, ki zaposlujejo žrtve.

S spremembami Kazenskega zakonika julija 2015 se je v 113. členu dodal nov tretji odstavek, na podlagi katerega se z zaporom do treh let in denarno kaznijo kaznuje oseba, ki zadrži, odvzame, skriva, poškoduje ali uniči javno listino, s katero se izkazuje identiteta žrtve trgovine z ljudmi, na podlagi novega četrtega odstavka pa se z zaporom do treh let in denarno kaznijo kaznuje oseba, ki ve, da je druga oseba žrtev trgovine z ljudmi, pa uporablja njene storitve.

¹² <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/THB_GRETA-_PRIPOROCILA.pdf>

Pozornost velja nameniti četrtemu odstavku 18. člena, ki se ga direktiva posebej dotika v nadaljevanju v 23. členu »Poročanje«, skladno s katerim mora Komisija poročati o napredku držav članic EU glede zmanjševanja povpraševanja po storitvah žrtev trgovine z ljudmi.

Kot primer: nekatere skandinavske države izrecno poudarjajo kaznovanje vseh uporabnikov prostitucije, ne glede na to, ali je uporabnik storitve vedel oziroma domneval, da so prostitutke žrtve trgovanja, ali ne. Izpostavljen je problem dokazovanja, da je uporabnik storitev ali proizvodov, pridobljenih s strani žrtev trgovine z ljudmi, za to dejstvo lahko vedel oziroma o tem sklepal.

4.3 Odvzem premoženja

Pomembna določba direktive je v 7. členu, ki govori o zasegu in zaplembi sredstev in premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem iz 2. in 3. člena te direktive. Ta ukrep daje možnost finančne oslabitve storilcev navedenih kaznivih dejanj. Kot vemo, sta zaseg in odvzem premoženja med učinkovitejšimi ukrepi tako zoper organizirane kriminalne združbe kot tudi zoper posameznike znotraj njih. Na ta način jim je odvzet ključni motiv njihovega delovanja, to je denar, ter posledično vpliv in moč.

V preambuli direktive (točka 13) je posebej izpostavljeno spodbujanje, da se zasežena in zaplenjena sredstva in premoženjske koristi, pridobljene s k. d. iz te direktive, uporabijo kot podpora pri pomoči in zaščiti žrtev, tudi ko gre za odškodnine žrtev in pri ukrepih čezmejnega kazenskega pregona.

V slovenski zakonodaji je ta določba delno pokrita s členi 74 do 77 Kazenskega zakonika. Na podlagi Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora je sodišče v konkretnem primeru začasno zavarovalo tudi premoženje v višini 1.000.000 EUR iz sredstev, vloženih v investicijske sklade, vezanega depozita in sredstev na transakcijskem računu, začasno je zavarovalo še eno stanovanjsko hišo, tri stanovanja in dve osebni vozili, vse v lasti istega obtoženca oziroma z njim povezanih fizičnih in pravnih oseb (Poročilo medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi za leto 2013).¹³

---

¹³ <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/Porocilo_THB_za_let_2013.pdf>

4.4 Nekaznovanje žrtev trgovine z ljudmi

GRETA v 22. priporočilu poziva slovenske oblasti, da zagotovijo skladnost s 26. členom konvencije s sprejetjem določbe o nekaznovanju žrtev trgovine z ljudmi zaradi njihove vpletenosti v nezakonite dejavnosti, če so bile v to prisiljene, oziroma da se za to oblikujejo ustrezne smernice za državne tožilce. Priporočilo posebej navaja, da med trajanjem postopka identifikacije možne žrtve trgovine z ljudmi ne smejo biti kaznovane za kazniva dejanja, povezana s priseljevanjem.

Prav tako direktiva v 8. členu daje možnost pristojnim organom, da žrtve trgovine z ljudmi ne preganjajo ali kaznujejo zaradi njihove vpletenosti v k. d., ki so jih bile prisiljene izvesti zaradi dejstva, da so bile žrtve katerega koli dejanja iz 2. člena (primer uporabe ponarejenih dokumentov, dejanja nelegalnega prehoda državne meje, dejanj, povezanih s prostitucijo, ipd.). Namen te določbe je zaščititi osnovne pravice žrtev, izogniti se njihovi nadaljnji viktimizaciji in jih vzpodbuditi, da pričajo v kazenskih postopkih zoper storilce.

V praksi v Sloveniji žrtve trgovine z ljudmi, ki so bile prisiljene storiti kaznivo dejanje, praviloma niso preganjane. Ta določba je opredeljena v 23. členu Kazenskega zakonika RS in navaja, da »dejanje, ki je bilo storjeno pod vplivom sile, ki se ji storilec ni mogel upreti, ni kaznivo dejanje« (KZ-1).¹⁴ Možne žrtve trgovine z ljudmi v Republiki Sloveniji niso kaznovane za nezakonit prestop meje. Skladno s 50. členom Zakona o tujcih¹⁵ žrtvi trgovine z ljudmi, ki v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito, policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje za čas treh mesecev, da se odloči, ali bo sodelovala kot priča v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi.

4.5 Zaščita žrtev trgovanja

GRETA v 25. priporočilu poziva slovenske oblasti, da skladno z 28. členom konvencije v celoti izkoristijo razpoložljive ukrepe za zaščito žrtev med preiskavo ter med sodnim postopkom in po njem. V tem kontekstu morajo slovenski organi sprejeti dodatne ukrepe, ki

---

¹⁴ <<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20082296>>

¹⁵ ZTuj-2; Uradni list RS, št. 45/14 – uradno prečiščeno besedilo, 90/14, 19/15 in 47/15 – ZZSDT.

zagotavljajo, da so žrtve trgovine z ljudmi ustrezno obveščene o svojih pravicah in obstoječih pravnih sredstvih ter deležne pomoči med predkazenskim in sodnim postopkom.

Tudi direktiva v drugem odstavku 12. člena opredeljuje, da imajo žrtve pravico do pravnega svetovanja in brezplačnega pravnega zastopanja, vključno z namenom uveljavljanja odškodnine.

Pravno svetovanje naj opravljajo osebe, ki po izobrazbi niso nujno pravniki, so pa ustrezno pravno usposobljene (primeri nekaterih NVO). Žrtve so po tretjem odstavku tega člena upravičene do ustrezne zaščite, če je potrebno, pa tudi do programov za zaščito prič ali drugih podobnih programov, kar naj temelji na podlagi ocene tveganja posameznega primera, in sicer v izogib povračilnim ukrepom, ustrahovanju in nevarnosti, da spet postanejo žrtve.

Z namenom preprečevanja sekundarne viktimizacije pa so v četrtem odstavku opredeljeni ukrepi:

- nepotrebna ponavljanja zaslišanj med preiskavo, pregonom in sojenjem;
- vizualnega stika med žrtvijo in obdolžencem;
- pričanju na javni obravnavi;
- nepotrebna zaslišanja glede zasebnega življenja.

Nadalje GRETA v 26. priporočilu meni, da morajo slovenski organi razširiti postopke posebne zaščite na vse žrtve trgovine z ljudmi do starosti 18 let, ob upoštevanju najboljšega interesa otroka.

Direktiva pa v 15. členu ločeno opredeljuje zaščito otrok žrtev trgovanja. Pri zaslišanjih v tretjem odstavku tega člena narekuje:

- izvedbo zaslišanj brez neutemeljenih zamud,
- da zaslišanje otrok poteka v zato zasnovanih in prilagojenih prostorih,
- da je pri zaslišanju potrebno sodelovanje za to usposobljenih strokovnjakov,
- da zaslišanja opravijo iste osebe, da je število zaslišanj čim manjše in se opravijo le, če so nujno potrebna,
- da otroka spremlja zastopnik po njegovi izbiri.

V skladu s četrtem odstavkom istega člena mora biti v kazenskih preiskavah dana možnost posneti vsa zaslišanja otrok žrtev, ki jih je mogoče predložiti kot dokaze v skladu s pravili nacionalnega prava. Prav tako se v kazenskih postopkih zahtevata izločitev javnosti in uporaba sodobne komunikacijske tehnologije, kar je določeno v petem odstavku.

Direktiva na področju pomoči, podpore in zaščite žrtev z ločenimi določbami v 13. do 16. členu obravnava žrtve trgovanja – otroke in tako tej ranljivi kategoriji namenja posebno pozornost.

V postopku prepoznave žrtve trgovine z ljudmi slovenska policija v jeziku, ki ga žrtev razume, le-to seznaniti s pravico do pomoči in podpore, varne namestitve v času okrevanja in razmisleka ter s pravico do sodelovanja pri kazenskem postopku. Organi in organizacije ter nevladne in humanitarne organizacije, ki so pri svojem delu vključene v postopke prepoznave žrtev trgovine z ljudmi, so dolžni žrtve seznaniti z naslednjimi informacijami in pravicami:

- o vrsti služb ali organizacij, na katere se lahko obrnejo za pomoč;
- o vrsti pomoči, ki jo lahko dobijo;
- kje in kako lahko naznanijo kaznivo dejanje;
- o postopkih, ki sledijo naznanitvi, ter njihovi vlogi v zvezi s takimi postopki;
- kako in pod kakšnimi pogoji lahko pridobijo zaščito;
- v kakšnem obsegu in pod kakšnimi pogoji imajo dostop do pravnih nasvetov, pravne pomoči ali katere koli druge vrste nasvetov;
- o zahtevah, ki jih morajo izpolniti, da so upravičene do odškodnine;
- o vseh posebnih ureditvah, ki so jim na voljo za zaščito njihovih interesov, če stalno bivajo v drugi državi članici;
- kako do povračila stroškov, ki so nastali kot posledica njihovega sodelovanja v kazenskem postopku.

Policija predstavnikom nevladne in/ali humanitarne organizacije (izvajalcem programa Oskrba žrtev trgovine z ljudmi) omogoči individualen razgovor z žrtvijo pred izvedbo postopka zbiranja obvestil od žrtve.

V kazenskem postopku, ki teče zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu Kazenskega zakonika, ima mladoletni oškodovanec ves čas od uvedbe kazenskega postopka pooblaščenca, ki skrbi za njegove pravice, veljavna kazenskoprocesna zakonodaja pa na

glavni obravnavi prepoveduje neposredno zaslišanje oseb, mlajših od 15 let, ki so bile žrtve zgoraj navedenega kaznivega dejanja.

Za zagotavljanje primerne pomoči otrokom žrtvam trgovine z ljudmi se poskrbi v okviru ustreznih institucij. Tovrstne oblike pomoči se nanašajo na pomoč žrtvam pri njihovem telesnem, psihološkem in socialnem okrevanju kot tudi na pomoč pri urejanju statusa ter v kazenskem postopku.

V okviru javnega razpisa za izbiro izvajalca za izvedbo projekta Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitvev v letih 2014 in 2015 je bil izvajalec, izbran na razpisu, dolžan poskrbeti za vse žrtve trgovine z ljudmi. Projekt obsega nudenje pomoči žrtvam trgovine z ljudmi, odraslim in otrokom, pri njihovem telesnem, psihološkem in socialnem okrevanju, ko se žrtvi zagotovi prvi in nujen umik iz ogrožajočih okoliščin. V tem delu se uporablja Protokol o sodelovanju med centri za socialno delo in Policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva po Zakonu o tujcih z dne 16. 8. 2012.¹⁶ Protokol opredeljuje izvedbene postopke in sodelovanje med centri za socialno delo in Policijo v primerih tujih mladoletnih oseb. Tako v primeru obravnave mladoletnega tujca brez spremstva, ki je nezakonito vstopil v državo ali v njej prebiva, policija obvesti krajevno pristojni center oziroma interventno službo centra in jo seznani o ugotovitvah. Center za socialno delo na kraj napoti strokovnega delavca, ki opravi razgovor z mladoletnim tujcem, mu nudi prvo socialno pomoč ter pridobi njegovo izjavo o postavitvi skrbnika za poseben primer. Če se v razgovoru z mladoletnim tujcem prepoznajo znaki, da je mladoletna oseba žrtev trgovanja oziroma bi to lahko glede na okoliščine postala, velja, da gre v takem primeru za posebne potrebe in strokovni delavec spremlja mladoletnega tujca v ustrezno namestitveno ustanovo.

Praviloma je nameščanje otrok v omenjene namestitvene ustanove (krizni centri za mlade) časovno omejeno na tri tedne z možnostjo podaljšanja. Pri tem je treba vedeti, da so te namestitvene ustanove na znanih lokacijah in z vidika varnosti do nameščenih otrok, žrtev trgovanja, izpostavljene. Prav tako je usposobljenost zaposlenih usmerjena v glavnem na področje dela z otroki in ne toliko na posebnosti dela z osebami, ki so bile žrtve trgovanja. Sistem namestitev mladoletnih oseb, možnih ali prepoznanih žrtev trgovanja z ljudmi, je tako v tem delu nedodelan.

---

¹⁶ Protokol o sodelovanju med centri za socialno delo in Policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva po Zakonu o tujcih.

4.6 Odškodnine žrtvam trgovine z ljudmi

GRETA v 17. priporočilu poziva slovenske organe, da skladno s 15. členom konvencije sprejmejo ukrepe za omogočanje in zagotavljanje dostopa do odškodnine za žrtve trgovine z ljudmi in da zlasti:

- zagotovijo, da so žrtve trgovine z ljudmi sistematično obveščene, v jeziku, ki ga razumejo, o pravici, da zahtevajo odškodnino, in potrebnih postopkih;
- omogočijo žrtvam trgovine z ljudmi, da uveljavljajo pravico do odškodnine, s tem, da jim zagotovijo učinkovit dostop do pravne pomoči;
- vključijo vse žrtve trgovine z ljudmi v področje uporabe Zakona o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj, ne glede na njihovo državljanstvo in to, ali je bila uporabljena sila in ali je prišlo do kršitve spolne nedotakljivosti.

Glede odškodnine direktiva v 17. členu opredeljuje le zagotovilo žrtvam o dostopu do veljavnih shem za uveljavljanje odškodnine v primerih nasilnih naklepnih dejanj. Torej žrtve niso neposredno upravičene do odškodnine kot samoumevnega dejstva, temveč do načina, kako odškodnino uveljavljati.

Na podlagi določil nedavno sprejetega Priročnika o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi¹⁷ morajo organi in organizacije ter nevladne in humanitarne organizacije, ki pri svojem delu identificirajo žrtve trgovine z ljudmi oziroma so kako drugače vključene v postopke identifikacije žrtev trgovine z ljudmi, le-te seznaniti tudi z navedenimi informacijami. Glede samih odškodnin pa bo treba odpraviti pomanjkljivosti Zakona o odškodninah žrtvam kaznivih dejanj in bo priporočilo pozitivno proučila pri pripravi sprememb zakonodaje.

5 Usposabljanje

GRETA v svojem 4. priporočilu meni, da bi morali slovenski organi sprejeti nadaljnje ukrepe za zagotavljanje rednega usposabljanja na področju trgovine z ljudmi in pravic žrtev za vse

---

¹⁷ Priročnik o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi.

ustrezne strokovnjake (na primer sodnike, tožilce, pravnike, osebje upravnih enot, pristojnih za izdajanje dovoljenj za prebivanje, delovne inšpektorje, organe za zaščito otrok in socialne delavce). Prihodnji programi usposabljanja morajo biti zasnovani tako, da bodo izboljšali znanje in veščine ustreznih strokovnjakov ter jim tako omogočili, da identificirajo žrtve trgovine za vse oblike izkoriščanja ter jim nudijo pomoč in zaščito ter odškodnino in da zagotavljajo obsodbo storilcev.

S podobno vsebino se GRETA opredeljuje v 23. priporočilu v okviru sklopa o preiskavi, pregonu in procesnem pravu, kjer meni, da bi morali slovenski organi okrepiti usposabljanje za sodnike, tožilce in druge ustrezne strokovnjake o trgovini z ljudmi, z namenom izboljšati njihovo znanje in občutljivost o tej vsebini in pravicah žrtev trgovanja, ter zagotoviti praktično izvajanje obstoječih določb v boju proti trgovini z ljudmi, da se omogočita učinkovit pregon storilcev in kaznovanje, ki naj bo sorazmerno s težo kaznivega dejanja.

Nadalje v 24. priporočilu GRETA tudi meni, da bi morali slovenski organi spodbujati preiskovalne organe in organe pregona, da povečajo specializiranost na področju trgovine z ljudmi, z namenom izboljšati zbiranje zadostnih dokazov in doseči uspešen pregon večjega števila storilcev.

Prav tako tretji odstavek 9. člena direktive navaja, da države članice EU zagotovijo ustrezno usposobljenost oseb, enot ali služb organov preiskovanja in pregona kaznivih dejanj po tej direktivi, ter v nadaljevanju v 18. členu preprečevanje, naj spodbudijo redno usposabljanje vseh uradnikov, ki se pri svojem delu srečujejo s pojavno obliko trgovine z ljudmi, predvsem v postopkih prepoznavne žrtev. V preambuli pod točko 25 so našteve tovrstne kategorije uradnikov in med njimi so tudi sodniki in zaposleni v sodstvu.

Policija na podlagi letnega delovnega načrta organizira in sodeluje v programih usposabljanj na temo trgovine z ljudmi. V teh programih sodelujejo še vrhovno državno tožilstvo, specializirano državno tožilstvo, različne inšpekcijske službe in nevladne organizacije. Poleg tega se po programih multiplikatorjev (*train the trainers*) letno usposabljujejo policisti iz lokalnih policijskih postaj. Policisti se seznanjajo s postopki, ki jih morajo izvesti pri zaznavi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi, in kazalniki za prepoznavo žrtev. Prav tako se v okviru izobraževanj policistom posredujejo informacije o delovanju nevladnih organizacij, pristojnih

za pomoč žrtvam trgovine z ljudmi. Dvakrat letno potekajo tudi strokovna delovna srečanja policije, kjer se analizirajo zaključene preiskave. Tako se policisti seznanjajo z novimi pojavnimi oblikami trgovine z ljudmi, drugimi operativnimi ugotovitvami, načini zaznave kaznivega dejanja, pristopom k preiskavi in zbiranjem dokazov.

6 Sklep

Problematika trgovine z ljudmi šele utira pot prepoznavnosti tako na področju širše laične javnosti kot tudi v okviru strokovnih služb, vključno s pravosodjem. Razlog za to je prepletenost s podobnimi pojavnimi oblikami, kot je navedeno na začetku prispevka, pa tudi pomanjkanje ozaveščenosti o dejstvu, da se tovrstni primeri kriminala in kršenja temeljnih človekovih pravic dogajajo tudi v našem okolju. Čeprav za zdaj še v krogu marginalnih skupin dna družbene lestvice oziroma tujim državljanom, pa vendar je to lahko že v kratkem tudi problem naših mladostnikov in novih generacij, ki iščejo nove življenjske priložnosti, avanture in zaposlitvene izzive. Zato so potrebni budno spremljanje evropskih trendov na tem področju, prenos mednarodnih predpisov v nacionalno zakonodajo in seveda njena uveljavitev. S prispevkom sem želel le dopolniti širši mozaik celovitega pristopa k preprečevanju in boju proti trgovini z ljudmi s poudarkom na ozaveščanju in usposabljanju pravosodnih organov.